

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DIVADELNÍ VĚDY

Pražské loutkářské postupové přehlídky v letech 1987 až 1993

Ročníková práce

Vedoucí práce:

Doc. Mgr. Petr Christov, Ph. D.

Zpracoval:

Anita Ešpandrová

Praha, červen 2016

Obsah

1. Úvod
2. Přehledka pražských amatérských loutkářů
 - 2.1 Historie vzniku
 - 2.2 Organizace a struktura ročníků 1987 - 1988
 - 2.3 Inscenace účinkujících souborů
3. Festival pražských amatérských loutkářů
 - 3.1 Historie vzniku
 - 3.2. Organizace ročníků 1987 – 1993
 - 3.3 Inscenace účinkujících souborů
4. Závěr
5. Seznam pramenů a použité literatury

1. Úvod

Klasické loutkové divadlo má v naší zemi několikasetletou tradici. Přesto však v posledních dvaceti letech dochází k poklesu zájmu o toto klasické marionetové divadlo, a to jak ze strany veřejnosti, tak i ze strany odborníků a dokonce i samotných loutkářů. Tento trend lze sledovat zvláště v účasti amatérských souborů na loutkářských přehlídkách.

Proto bychom se v této ročníkové práci rádi věnovali problematice loutkářských postupových přehlídek na území Prahy. A to v konkrétních letech 1987 až 1993. Proč jsme si vybrali těchto sedm let? V roce 1989 se změnila politická situace v tehdejší Československé republice, což mělo vliv jak na aspekty běžného života občanů republiky, tak i na různé organizace, spolky apod. Cílem práce bude zodpovědět, zda došlo i v loutkářském prostředí ke změně. Jakým způsobem se s politickou změnou vypořádali pořadatelé přehlídek či jestli revoluce měla hlubší vliv na proměnu dramaturgie inscenací účinkujících souborů a na počet zúčastněných souborů.

2. Přehlídka pražských amatérských loutkářů

2.1 Historie vzniku

Až do roku 1959, kdy byl uspořádán 1. Festival pražských amatérských loutkářů, neměla Praha svůj loutkářský festival - platformu, na níž by mohly pražské loutkové soubory prezentovat svou práci, porovnávat ji s kolegy z jiných souborů a tím se vyvíjet. Na Chrudimskou celostátní přehlídku amatérských loutkářů¹ byly vybírány inscenace, které se zúčastnily Národní přehlídky loutkářských souborů lidové tvořivosti v Opavě či v Ústí nad Labem². Na tuto přehlídku byly soubory vybrány komisí, to znamená, že soubory, které se chtěly soutěže zúčastnit a byly z kategorie B (tzn. soubory umělecky vyspělé)³, vyplnily přihlášku a posléze komise složená z vybraných členů zhlédla přihlášené inscenace na jejich domovské scéně, vybrala dle jejich uvážení nejlepší a ta postoupila do Národní přehlídky, potažmo celostátní přehlídky v Chrudimi. Nicméně se stávalo (z důvodu nemoci či pracovních důvodů), že všechny inscenace komise nezhlédla ve stejném složení a tudíž docházelo k různým nedorozuměním. Tento stav trval až do roku 1986, kdy vznikla Pražská přehlídka amatérských loutkářských souborů.

První přehlídka proběhla v Kulturním sále Novodvorská 15. a 16. března, kde tříčlenná porota (Alois Tománek, Nina Malíková a Eva Oplištilová) zhlédla pouze pět inscenací od pěti přihlášených souborů. O celkovém nezájmu či špatné informovanosti svědčí i fakt, že v hledišti bylo včetně poroty cca 15 diváků.

¹ CHRUDIMSKÁ CELOSTÁTNÍ PŘEHLÍDKA AMATÉRSKÝCH LOUTKÁŘŮ (Loutkářská Chrudim) je vrcholná přehlídka, která vznikla v roce 1951. Na tuto přehlídku se soubory vybírají pomocí tzv. krajských postupových přehlídek, kterými se v této práci budeme hlouběji zabývat, zvláště těmi pražskými.

² NÁRODNÍ PŘEHLÍDKA LOUTKÁŘSKÝCH SOUBORŮ LIDOVÉ TVOŘIVOSTI byla předstupněm před celostátní přehlídkou v Chrudimi, soubory z Čech se sjížděly do Ústí nad Labem, soubory z Moravy a Slezska do Opavy.

³ Skupina B – soubory umělecky vyspělé. Byly soubory, které nebyly nové založené, tzv. měly za sebou již několik let vystupování, jak na domovské scéně, tak i na národních přehlídkách.

2.2 Organizace a struktura ročníků 1987 – 1989

První dva roky se organizace Přehlídky pražských amatérských loutkářů nezměnila. Stále ji pořádal soubor Zvoneček OKD Prahy 4. To však neplatilo pro strukturu přehlídky. V roce 1987 byla obohacena o minipřehlídku inspirativních neprofesionálních loutkářských souborů, kterým byla udělena cena časopisu Československý loutkář⁴ za rok 1986. Díky tomuto kroku vystoupilo na přehlídce více souborů nežli v minulém ročníku. Tato spolupráce pokračovala až do roku 1988. V roce 1988 se pořadatelem přehlídky stalo Ústřední loutkové divadlo a vzhledem k tomu se přehlídka přesunula z KS Novodvorská do Divadla u Jindřišské věže⁵. Tento ročník byl obohacen o přehlídku individuálních výstupů s loutkou⁶ a opět i o soubory oceněné časopisem Československý Loutkář. Na přehlídce vystoupil i domácí soubor se svými třemi inscenacemi.

Snahou organizátorů bylo jak zvýšení počtu účinkujících tak i diváků. Nicméně se tohoto cíle snažili docílit především skrze další doplňkové akce.

Následující rok se již přehlídka nekonala v této podobě, ale po dohodě Kulturního domu hlavního města Prahy se Svazem českých divadelních ochotníků⁷ a Sdružením amatérských loutkářů⁸ byla sloučena s Festivalem pražských amatérských loutkářů: „25. listopadu 1987 došlo ke společné schůzi vedení Kulturního domu hl. m. Prahy, SČDO a SAL. Předmětem

⁴ Časopis Československý Loutkář je odborné periodikum zaměřující se na loutkové divadlo a na hru s předmětem. Vychází s válečnou pauzou již od roku 1912.

⁵ Divadlo u Jindřišské věže vlastnilo Ústřední loutkové divadlo, které zde pravidelně pořádalo loutková představení zaměřená na dospělého diváka.

⁶ IVL: soutěž, která též vrcholí na festivalu Loutkářská Chrudim, zúčastnit se jí mohou maximálně tříčlenné skupiny, délka představení nesmí přesáhnout 10 minut.

⁷ SČDO: Založeno v roce 1968 na divadelní přehlídce Jiráskův Hronov, organizace sdružující ochotníky, organizuje divadelní přehlídky, snaží se o rozvoj amatérského divadelnictví.

⁸ SAL: Založeno v roce 1968. Sdružení fungující pod hlavičkou SČDO zabývající se výhradně amatérským loutkářstvím, organizace přehlídek, seminářů atd.

jednání byla dohoda o spojení tradičního Festivalu pražských amatérských loutkářů s výběrem souborů na Loutkářskou Chrudim.⁹“.

⁹ Psi [Petr Slunečko]. Koutek SČDO – SAL. *Československý Loutkář*, 1988, č. 4, s. 93.

2.3 Inscenace účinkujících souborů

V druhém roce přehlídky (r. 1987) se zúčastnilo pět soutěžních souborů: Zvoneček OKD¹⁰ Prahy 4 s pohádkou *Sněhurka a sedm trpaslíků*, Klika divadla PKOJF¹¹ s *Jenověfou*, Modrá scénka ZK ROH¹² pracovníků obchodu uvedla *Revue loutek* a etudu *Jak si malý Paleček vzal velkou princeznu*, skupina P. S. ÚDPM JF¹³ zahrála inscenaci *Host* a soubor Pimprle SČDO-SAL se na přehlídku vydal se dvěma mateřinkovými inscenacemi: *Pohádka o sluníčku* a *Ochočená tma*. V dalším roce, oproti předchozímu ročníku, stoupl počet soutěžících souborů z pěti na osm (původně na sedm, individuální výstup souboru Za stolem učitelek MŠ Praha 5 - Lochkov s názvem *Pohádka o drakovi*, byl po zhlédnutí porotou posunut mezi soutěžící soubory). V roce 1988 se zúčastnily soubory: Mladší soubor ÚDPM JF se hrou *Kam kráčíš mozku?*, Loď Julie a spol. SSM¹⁴ Metrostav Praha uvedlo hru *Hamlet*, představení členek souboru Divadlo do šuplíku neslo název *Co je to proti pomněnkám!*, dalším soutěžním souborem bylo Divadélko Říše Loutek s inscenací *O strašném drakovi, princezně a ševcovi*. V rámci přehlídky vystoupily také soubory Kašpárkova dividla TJ Sokol Praha 4 - Libuš se dvěma pohádkami *O Šípkové Růžence* a *O Sněhurce*, Standovo loutkové divadlo OKD Prahy 3 s hrou *Čert a Káča* a jako poslední soubor se na přehlídce opět objevil soubor Pimprle SČDO-SAL se stejnými inscenacemi, s nimiž se zúčastnil v předchozím ročníku.

Z výčtu je patrné, že počet soutěžních souborů mírně vzrostl. Je však nutné poznamenat, že soubory, které se přehlídky zúčastnily v roce 1987, se již v dalším roce nezúčastnily. Jedinou výjimku tvoří soubor Pimprle SČDO-SAL. O důvodech absence souborů, z předchozího ročníku, můžeme

¹⁰ OKD: Obecní kulturní dům.

¹¹ PKOJF: Park kultury a oddech Julia Fučíka.

¹² ZK ROH: Závodní klub Revolučního odborového hnutí.

¹³ ÚDPMJF: Ústřední dům Pionýru a Mládeže Julia Fučíka.

¹⁴ SSM: Socialistický svaz mládeže

jen spekulovat. Je možné, že soubory nenazkoušely novou hru a vystupovat s toutéž jim připadalo nevhodné či je od dalšího prezentování se odradila kritika poroty. Část souborů také mohla zaniknout. Touto otázkou se zabývala i Nina Malíková ve své reflexi: „*Utajena mi až do konce zůstala neúčast některých renomovaných souborů, kolem níž se v kuloárech chodilo po špičkách.*“¹⁵

Co se týče volby textů a zvolených prostředků, v obou ročnících převládaly texty s dlouholetou inscenační tradicí povětšinou opatřených v agentuře Dilia.¹⁶ Výjimku tvořily texty *Host* a *Revue loutek* v roce 1987 a v roce následujícím *Kam kráčíš mozku?* a *Hamlet*. První ze zmíněných byl pokus o převedení antických her Orestés a Élektra do loutkové podoby, v níž loutky byly použity jen jako symboly: „*při královraždě probodený pomeranč, při matkovraždě uškrčená jehlice z hereččiných vlasů.*“¹⁷ *Hamlet* byl Františkem Watzem¹⁸, autorem, hercem, režisérem a scénografem v jedné osobě označen za: „*crazy černou komedii,*“ a za „*obrazy ze života Hamleta po mým.*“¹⁹ Pro realizaci použil malého domácího divadélka. V *Revue loutek* šlo o ilustraci klasických písniček Semaforu plošnými loutkami, jak dokládá následující komentář: „*Zprvu jsme propadli rozpačité iluzi, že jde o parodii nejhorších TV revuálně zábavných pořadů. Posléze jsme vystržílivěli a zírali, jak třeba malé kotě doopravdy spalo v botě a do konce písni mu už nezbylo, než aby se v rytmu mimo botu dovtřelo v bocích do konce.*“²⁰ Inscenace *Kam kráčíš mozku?* byla: „*angažovanou*

¹⁵ MALÍKOVÁ, Nina. Vyhraje to někdy Kašpárek? aneb amatérské být či nebýt. *Československý Loutkář*, 1988, č. 7, s. 152

¹⁶ Dilia: Divadelní, literární a audiovizuální agentura. Založena byla v r. 1949. Hlavním předmětem její činnosti je zajišťování ochrany autorských práv.

¹⁷ HK [Eva Hanžlíková]. II. Pražská přehlídka. *Československý Loutkář*, 1987, č. 8, s. 176

¹⁸ František Watzl: český loutkář hrající již řadu let, zakladatel divadla Xaver. Hraje převážně v KD Mlejn.

¹⁹ MALÍKOVÁ Nina. Vyhraje to někdy Kašpárek? aneb amatérské být či nebýt. *Československý Loutkář*, 1988, č. 7, s. 153

²⁰ HK [Eva Hanžlíková]. II. Pražská přehlídka. *Československý Loutkář*, 1987, č. 8, s. 175

výpovědí k vlastním generačním problémům.²¹ Tato inscenace byla na přehlídce jedinečná tím, že v ní nebylo využito loutek a ani předmětů, spíše se zde používaly loutkové principy. Protipólem výše zmíněným inscenacím byla inscenace *Sněhurka a sedm trpaslíků*, jež odkazovala k tradičnímu marionetovému divadlu. Ona tradice však netkvěla v užití marionet, ale v zakonzervování inscenačního přístupu z 30. let 20. století: „Ve Zvonečku jsme svědky usilovného režijního sestavení inscenace – počínaje použitou nahrávkou z brněnské Jitřenky, přes pracně nově nahrané „mluvené slovo“ dospělými členy souboru, až k malbám akademického malíře, scénám architekta. Obraz střídá pauza, někdy s hudbou, jindy bez. Pauzy se vlečou třeba kvůli tomu, aby byla před chaloupkou instalována slunečnice, na níž vzápětí spočine sova, aby bylo zatopeno v kamnech, na nichž – rozžhavených – bude poskakovat zajíček, a tak dál a tak – pauza - pauza – dál – dál.“²² Podobný tradicionalismus byl využit i u inscenací *Čert a Káča* a *O strašném drakovi, princezně a ševcovi*. Další přihlášené inscenace využívaly různé oživé předměty (*O sluníčku* a *Oživlá tma*) a totemové loutky doplněné hlavami herců, kteří dodávali loutkám výraz (*Jenovéfa*), manekýny (*Pohádka o drakovi*), maňásky (*Šípková Růženka* a *Sněhurka*) a loutky z předmětů běžné potřeby (*Co je to proti pomněnkám*, *O sluníčku* a *Oživlá tma*).

²¹ MALÍKOVÁ Nina. Vyhraje to někdy Kašpárek? aneb amatérské být či nebýt. *Československý Loutkář*, 1988, č. 7, s. 153

²² HK [Eva Hanžlíková]. II. Pražská přehlídka. *Československý Loutkář*, 1987, č. 8, s. 174

3. Festival pražských amatérských loutkářů

3.1 Historie vzniku

Jak již bylo zmíněno, Praha neměla svůj festival či přehlídku až do roku 1959. V tomto roce však nastala změna. První přehlídka se uskutečnila 1. až 15. 2. pod názvem Festival loutek a její ředitelkou byla Libuše Tittelbachová²³. Tuto přehlídku pořadatelstvím zaštil Městský dům osvěty hl. m. Prahy. Přehlídka však měla jiný koncept, než jaký má dnes. Soubory nikam nejezdily, přihlášené inscenace zhlédli dva porotci na domovské scéně a se soubory si krátce o inscenaci pohovořili. Nutno podotknout, že porotci byli proměnliví. To znamená, že na představení přihlášené inscenace se nedostavili stejní porotci, kteří zhlédli i ostatní představení.

Původní záměr byl, aby se festival konal každé dva roky, jelikož se měl střídat s Čechovou Olomoucí²⁴. Druhý ročník tedy měl proběhnout na přelomu dubna a května roku 1961, jak je uvedeno v Přehledu festivalů pražských amatérských loutkářů (nicméně v internetové databázi najdeme až ročník 1962). Další ročník festivalu, v pořadí třetí, se konal až v roce 1965, kdy se změnil jeho pořadatel. Stal se jím LS Pimprle v čele s Miroslavem Ryšavým²⁵, který byl zvolen ředitelem festivalu. Oficiálními pořadateli se stali OV ČSM²⁶ a ONV Praha 10²⁷. O dva roky později se pořadatelství vrátilo zpět pod Městský dům osvěty hl. m. Prahy. Festival se tentokrát, oproti zvyklostem, konal v zimním období. Za další dva roky se pořadatelství opět vrátilo Miroslavu Ryšavému a jeho souboru LS Pimprle, tentokrát festival nesl jméno

²³ Libuše Tittelbachová (12.1.1988 -), původem učitelka, členka LD Umělecké výchovy a profesionální pracovnice Městského domu osvěty hl. m. Prahy., autorka mnoha her a spoluzakladatelka SAL.

²⁴ Čechova Olomouc: Festival amatérských loutkářských souborů. Pořádám od roku 1973, jako bienále dodnes.

²⁵ Miroslav Ryšavý (15.5.1924 – 24.4.2008), loutkář, režisér, spoluzakladatel SAL, tajemník SČDO, předseda SAL. Též člen poradního sboru pro loutky ÚKVČ a později člen odborné rady ARTAMA pro amatérské loutkářství.

²⁶ OV ČSM: Okresní výbor Československého svazu mládeže

²⁷ ONV Praha 10: Okresní národní výbor Prahy 10

Festival pražských amatérských loutkářů s přízviskem regionální přehlídka a konal se na podzim.

V roce 1974 se znovu změnil pořadatel. Stali se jím OKD Praha 8²⁸, SAL SČDO, Pražská odborová rada, KD hl. m. Prahy.²⁹ Festival proběhl na scéně Loutkového divadla Jiskra. Další roky se pořadatelství i místo konání měnilo jen zřídka, na organizaci se sporadicky podílela Městská rada ZUČ³⁰.

Od 7. ročníku Festivalu pražských amatérských loutkářů se uskutečnil původní záměr střídání se s festivalem Čechova Olomouc. Od této doby se pražský festival konal každé dva roky až do roku 1986.

²⁸ OKD Praha 8: Obvodní kulturní dům Prahy 8.

²⁹ KD hl. m. Prahy: Kulturní dům hlavního města Prahy

³⁰ Městská rada ZUČ: Městská rada Zájmové umělecké činnosti.

3.2 Organizace a struktura ročníků 1987 – 1993

Vzhledem k tomu, že se přehlídka konala v roce 1986, další měla být v roce 1988. Z důvodu rozhodnutí o spojení krajské postupové přehlídky a Festivalu pražských amatérských loutkářů se na zasedání Kulturního domu hl. m Prahy, SČDO a SAL, v roce 1987, rozhodlo takto: „*Festival pražských amatérských loutkářů se bude konat vždy jednou za dva roky v jarním termínu a bude současně výběrem souborů na LCH. V roce, kdy se nebude konat festival, proběhne dílna, v jejímž rámci bude proveden výběr souborů na LCH. Festival se bude konat v zařízeních OKD v Praze 8, dílna pravděpodobně v obvodu Prahy 1. SČDO – SAL jako spolupořadatel se bude podílet na obou akcích. 16. ročník festivalu, který se měl konat v listopadu 1988, proběhne v březnu 1989.*“³¹ V roce 1989 se tedy uskutečnil 16. ročník Festivalu pražských amatérských loutkářů. Organizátoři se nezměnili, novinkou však byla možnost odehrát soutěžní představení na své domovské scéně souborům, jimž nevyhovovalo jeviště v LS Jiskra OKD Prahy 8. Toho využil pouze soubor LS Zvoneček OKD Praha 4. Festival měl poté proběhnout až v roce 1991.

Půl roku po ujednání z roku 1987 pořadatelé festivalu uvažovali o každoročním konání. Vzhledem k tomu, že v následujícím roce festival proběhl, tento návrh byl schválen. (O tomto rozhodnutí však nebyla nalezena žádná písemná zmínka.)

Oproti tomu se v roce 1991 festival nekonal, z důvodů o nichž můžeme jen spekulovat. Jana Štefánková³² v článku *Ekonomika a soubory* z 2. čísla *Zpravodaje* 40. LCH konstatovala, že v tomto roce nebylo možné festival uspořádat z ekonomických důvodů. Proti tomuto tvrzení

³¹ Psl.[Petr Slunečko]. Koutek SČDO – SAL. *Československý Loutkář*, 1988, č.4, s. 93

³² Jana Štefánková: *Metodička pro Prahu z ÚKVČ*.

vystoupil JUDr. Petr Slunečko³³, který tvrdil, že SČDO – SAL uspořádání festivalu nabízela, nicméně paní Štefánková tento návrh zamítla bez udání důvodu. Zároveň v tomto roce SČDO i SAL měnili stanovy a snažili se o získání nezávislosti na státním zřízení, a tím se stát samostatnou organizací. Proto nelze s určitostí uvést důvod, pro který se festival nekonal.

O rok později se již festival konal i přes značné existenční problémy mnoha souborů. Členská základna SČDO - SAL během roku 1991 a 1992 poklesla na polovinu. Důvodem rušení mnoha souborů nebyl jen zánik jejich zřizovatelských organizací, nedostatek finančních prostředků a ztráta zázemí, ale i pokles zájmu členů o loutkářství, zvláště těch členů, kteří se začali věnovat podnikatelské činnosti. SČDO – SAL proto bylo nuceno přistoupit ke sloučení okresů, aby byl nový oblastní výbor početný a opíral se o silnou členskou základnu v daném místě. Tím došlo ke spojení Prahy a Středočeského kraje, na přehlídce tudíž mohly vystoupit i mimopražské soubory. Vzhledem k malému počtu přihlášek členských souborů organizátoři vyzvali, aby se festivalu zúčastnily i soubory nehlásící se k organizaci SČDO – SAL. Oproti předchozím ročníkům nebylo jasné, zda tento festival bude brán jako postupová přehlídka na LCH: „*Bude-li účast souborů dostatečně reprezentativní, prohlásí SAL přehlídku za regionální akci s právem nominace inscenací na vrcholné loutkářské přehlídce, které budou v tomto roce uspořádány.*“³⁴ Organizátoři festivalu se sice nezměnili, ale s financováním již museli vypomoci sponzoři. (Identitu sponzorů se nepodařilo dohledat.)

³³ JUDr. Petr Slunečko: (nar. 3.1.1946 – 24.4.2016) vedoucí loutkářského souboru Jiskra, spolupořadatel Festivalu pražských amatérských loutkářů, člen SČDO – SAL, zastával funkci předsedy do 90. let.

³⁴ Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SAL SČDO. *Československý Loutkář*, 1992, č. 3, s. 69

V dalším roce festival proběhl stejně jako v roce předchozím, opět byla přehlídka jak pro pražské soubory, tak i pro středočeské. Též se mohly zúčastnit i soubory, které nebyly členy SČDO – SAL.

3.3 Inscenace účinkujících souborů

Po spojení Festivalu pražských amatérských loutkářů a Přehlídky amatérských loutkářů bychom předpokládali nárůst účinkujících souborů. Avšak k tomu nedošlo. V prvním roce (1989) zůstal počet účinkujících na osmi. Zúčastnily se již tradiční soubory jako LS Zvoneček OKD Praha 4, LS Pimprle SČDO, LS Jiskra OKD Praha 8, nově LS Kováček DKPKP Praha 5³⁵ a LS Rolnička KD Zbraslav, dva Kolektivy učitelek Mateřských školek z Prahy 4 a 3 a jeden soubor z tzv. "lidušky" LS LŠU Praha 5³⁶. V prvním porevolučním roce počet účinkujících souborů klesl na pět. Opět se zúčastnil loutkářský soubor Kováček DKPKP Praha 5, jinak se soubory změnilly. Další ze zúčastněných bylo Divadélko Říše Loutek, Klika Divadlo, Skupina při ÚDPM a soubor učitelek z MŠ Koryčanská z Prahy 8. Jak jsme již zmínili výše, v roce 1991 se festival nekonal.

V roce 1992 festival již proběhl, a jak bylo zmíněno, mohly se ho zúčastnit i soubory ze Středočeského kraje a i soubory bez členství v SČDO. Složení nakonec na festivalu vypadalo takto: Čtyři soubory z Prahy a dva soubory ze Středočeského kraje. Mezi pražské soubory patřily Jiskra OKD Praha 8, LS Zvoneček OKD Praha 4, LS Pimprle SČDO, LS Kováček DDK³⁷ Praha 5 a středočeské soubory zastupovaly LS Aeráček ZK ROH Aero Vodochody z Odolené Vody a LS Na Špejchaře Liteň. V posledním roce, který byl do výzkumu zahrnut, se přehlídka zúčastnila pouze tři pražské soubory (LS Jiskra OKD Praha 8, Kováček DDK Praha 5 a LS Pimprle SČDO) se čtyřmi inscenacemi. Nutno podotknout, že jediný přihlášený ze Středočeského kraje, liteňský soubor, se nezúčastnil kvůli onemocnění v souboru.

Méně souborů na přehlídce neznamenal méně pestrosti v dramaturgii. Festival v roce 1989 se nesl ve znamení snahy přijít

³⁵ DKPKP: Dům kultury pražského kovoprůmyslu.

³⁶ LŠU: Lidová škola umění.

³⁷ DDK: Dům dětí a kultury

s něčím výrazným a novým. K vidění vedle sebe byla například nová hra o Karlu IV. s názvem *Karel IV., otec vlasti* (LS Zvoneček OKD Praha 4), autorské zpracování klasické pohádky *O sedmi krkavcích* se zaměřením na nejmenší diváky (Kolektiv učitelek MŠ Praha 4), inscenace vytvořená na základě tzv. společenské objednávky *Strašidýlko* (LS Kováček DKPKP Praha 5), dramatisace *Prométheus* (LS LŠU Praha 5) a tři klasické pohádky (*Perníková Chaloupka, Kubula a Kuba Kubikula a Kráska a netvor*). O rok později bylo přihlášeno méně souborů, ale stále se dala pozorovat jistá snaha o pestrost a inovativnost, jak v přístupu k loutce, tak ke scéně či k volbě předlohy. Tato snaha se dala pozorovat i u tradičních souborů jako je LS Kováček DKPKP Praha 5 a Divadélko Říše Loutek: „*Oba soubory však přinesly inscenace poznamenané zcela zřetelnou snahou o vymanění se z loutkářsky neblaze proslulé tradice pouhé reprodukce, jež má v našem hlavním městě nadobyčejně pevné kořeny.*“³⁸ Divadélko Říše Loutek zinscenovalo novou hru pro dospělé od Vojtěcha Kawona³⁹ a Ivana Křešničky *Bezhlavý rytíř aneb Ohavnostmi k duchovnu*, což byla jediná inscenace na festivalu cílená na dospělého diváka. Naproti tomu s inovativní jednoduchostí a nedidaktičností přišel Kolektiv učitelek MŠ Koryčanská z Prahy 8 s pohádkou *O Budulínkovi*, určenou pro nejmenší diváky. Nejvýraznější inscenací festivalu se stala inscenace *Lidové koledy* od Kliky Divadla, která se vracela ke kořenům lidových zpěvů koled: „*Hledání v prastarém, tak by se stručně mohla charakterizovat tematika i poetika Kliky divadla. Sestavili pod vedením Jiřího Morávka pásmo českých vánočních koled (i koled jiných národů), které většina souborů zpívá s doprovodem klavíru, houslí a zvonečků.*“⁴⁰

³⁸ KERLICKÝ, Karel. Kvalita na úkor kvantity. *Československý Loutkář*, 1990, č. 8, s. 172

³⁹ Vojtěch Kawon: pseudonym Jana Nováka.

⁴⁰ KERLICKÝ, Karel. Kvalita na úkor kvantity. *Československý Loutkář*, 1990, č. 8, s. 175

Po roční přestávce dramaturgická pestrost značně oslabila. Všechny zúčastněné soubory se oba roky uchýlovaly k vyzkoušeným textům. Na festivalu tedy byli k vidění *Pejsek a kočička*, *O červené Karkulce*, *O Budulínkovi*, ale i klasickou loutkářskou hru *Učené prase*, *Medvídka Ťupinka*, *O třech prasátkách* a *Šípkovou Růženku a Sněhurku a sedm trpaslíků*, tento výčet nám jen narušuje nová dramaturgizace Ladových *Bubáků a hastrmanů* v podání LS Jiskra OKD Praha 8.

Zatímco v pestrosti dramaturgie přihlášených inscenací sledujeme klesající tendenci, v pestrosti výběru zvolených prostředků můžeme sledovat stagnaci s jediným "výbojem". Tento "výboj" nastal v roce 1990, kdy se na jevišti kromě maňásků a marionet na nitích objevily i tyčové spodové loutky ve hře *Zvědavé slůně*. Dále porotu zaujala naprosto jednoduchá scéna stávající z jedné židle, panenky, loutek a jednoduchých rekvizit v inscenaci *O Budulínkovi*: „*Přitom kupodivu o dramaturgizaci můžeme mluvit a o inscenaci také, třebaže jediným scénografickým prvkem je zde židle – jakákoliv, vypůjčená v prostředí, kde hrají. "Loutkoví aktéři a rekvizity" se opravdu vejdu do tašky – jsou jimi hadrová panenka Budulínka, náznakové loutky lišky a lištiček a pro děj nezbytný lněný pytel. K osobnímu kostýmování do rolí dědečka a babičky jim stačí čepice a šátek.*“⁴¹. Asi nejnetradičtějším prvkem toho roku bylo využití stínohry v *Lidových koledách*: „*Scénickou dominantu tvoří stínoherní plátno-obraz, na kterém se pohybují a prostřednictvím magnetů přichycují drobné plošné loutky z koledních výjevů, hvězdou nebeskou počínaje a finálním Betlémem konče. Vodění je záměrně naivistické, ve své technologii křehké, připomíná pradávnné stínoherní theatrum mundi či mladší obrázkový kalendář*“⁴². Další ročníky se již nesly ve znamení marionet či maňásků narušených jen v roce 1992 znovu přihlášenou

⁴¹ KERLICKÝ, Karel. Kvalita na úkor kvantity. *Československý Loutkář*, 1990, č. 8, s. 175

⁴² KERLICKÝ, Karel. Kvalita na úkor kvantity. *Československý Loutkář*, 1990, č. 8, s. 175

inscenací *Zvědavé slunce* LS Kováček DDK Praha 5, v níž byly opět využity spodové tyčové loutky.

Jak je vidět, amatérské loutkářské soubory (a nejen ony) po roce 1989 začaly stagnovat. Nejlépe toto období vystihuje komentář Lenky Lázněvské: „*Zdalo se, že amatérské divadlo jako občanská aktivita ve svobodné společnosti ztrácí smysl. Těžko se mohlo vrátit k buditelství minulého století. Výboje umělecké a experimentální mohlo převzít profesionální divadlo. Z hlediska divadelního jazyka se už nemuselo uchýlovat k rituálům, jinotajům a obrazovému vyjadřování divadelní metaforou. Otázka jeho smyslu dolehla na amatérské divadlo v období po roce 1989 vlastně už podruhé. Krátce po listopadu se zdálo, že není proč a o čem hrát. Poté tento problém načas přehlušily starosti existenční, avšak když se z nich amatérské divadlo vzpamatovalo, vrátil se znovu a naléhavěji.*“⁴³

⁴³ LÁZŇOVSKÁ, Lenka. Dovětek 1990 – 1997. In *Cesty českého amatérského divadla*. Vak. Jan Císař. Praha: IPOS ARTAMA, 1998, s. 361

4. Závěr

Z bádání o loutkářských postupových amatérských přehlídkách vyplývá, že se organizátoři v bádání letech příliš neměnili. Nejmarkantnější změnou bylo spojení Festivalu pražských amatérských loutkářů s Přehlídkou pražských amatérských loutkářů. Ani po roce 1989 se v organizaci postupové přehlídky mnoho nezměnilo. Pořadatelé (SČDO-SAL) se museli pouze vypořádat s vnitřními problémy souvisejícími se změnou legislativy. Co se týče struktury přehlídek, změnami, které nastaly již před rokem 1989, se organizátoři snažili přivést jak na jeviště, tak i do hlediště více lidí. V tomto trendu pořadatelé pokračovali i v porevolučním období, avšak tentokrát se tak nedělo vkládáním “mini přehlídek do přehlídky“, ale spojením oblastí, pro které je přehlídka pořádána. K tomuto kroku museli přistoupit zvláště kvůli značnému poklesu počtu loutkářských souborů po roce 1989.

Po roce 1989 procházeli loutkáři obdobím stagnace a to i ve výběru látky ke zpracování. Místo “uvolnění“ a svobody tvorby, která by se dala očekávat, se uchylovali k ozkoušeným textům a výrazovým prostředkům, které “fungovali“ v minulosti.

Roky těsně po Sametové revoluci se tedy nesly v duchu tápání a stagnace. Dnes můžeme říci, že se loutkářství opět vzmáhá. V Praze každý rok probíhají dvě postupové přehlídky na LCH. SAL stále pořádá Festival amatérských loutkářů v Divadle Karla Hackera (domácí soubor je LD Jiskra) a dále v roce 2004 vznikl festival Pražský Tajtrlík při Divadle Frydolín v Hostivařské sokolovně. Počet přihlášených souborů se pohybuje mezi šesti až devíti na jedné přehlídce, tudíž nárůst účastníků je patrný. Tento vzestupný trend je spojen hlavně se vznikem mnoha malých souborů bez stálé scény jako je například Tate Iyumni, kteří se nebojí tvořit autorské inscenace a hledat nové techniky využití loutek a předmětů. Vedle těchto

nových mladých souborů se však přehlídek stále účastní hrstka souborů, které se jich zúčastnily v minulosti.

Jak bylo naznačeno v úvodu, tradiční marionetové divadlo je na ústupu, ale jeho místo zauímají nové přístupy k loutce. Loutkou již nemusí být marioneta či maňásek, ale různé předměty běžné potřeby, hračky atd. Dalo by se říci, že dnes se loutkové divadlo může zahrát takřka s čímkoli. Další rozvíjející se tendencí je hrát nejen pro dětského diváka, ale i pro diváka dospělého, což se jeví oproti bádaným letům jako velký pokrok. Avšak když se zahledíme do minulosti ke kočovným loutkářům, zjistíme, že se v té době hrálo výhradně pro dospělé. Tím se nabízí otázka, zda se loutkářská historie jen neopakuje.

5. Seznam pramenů a použité literatury

PERNICA, A. *Program XV. Festivalu pražských amatérských loutkářů*. Kulturní dům hl. m. Praha, 1986, 14s. Uloženo v soukromé sbírce JuDr. Petra Slunečka.

SLUNEČKO, Petr. *XVI. Festival pražských amatérských loutkářů*. OKD Praha 8, 1989, 11s. Uloženo v soukromé sbírce JuDr. Petra Slunečka, Program.

SLUNEČKO, Petr. *17. Festival pražských amatérských loutkářů*. OKD Praha 8, 1992, 1s. Uloženo v soukromé sbírce JuDr. Petra Slunečka, Program.

CÍSAŘ, Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla*. Praha: IPOS, 1998, 444s.

VALENTA, Jiří a kol. *Bibliografie českého amatérského divadla*. Praha: IPOS, 1999, 214s.

SLUNEČKO, Petr: Deset let SAL SČDO. *Amatérská scéna*, 1983, č. 4.

OTEVŘENÝ DOPIS: K současnému stavu a vývoji amatérského loutkářství. (Krajský poradní sbor pro amatérské loutkové divadlo, StčKKS). *Československý loutkář*, 1988, č. 8, s. 170.

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SAL. *Československý Loutkář*, 1987, č. 2, s. 45

[Petr Slunečko]. Koutek SAL. *Československý Loutkář*, 1987, č. 3, s. 69

REINEROVÁ, Kateřina. Zpráva o jednom jubileu a pár glos na okraj. *Československý loutkář*, 1987, č. 4, s. 84 – 85

Pk. Glosy na okraj, i když ne tak docela. *Československý loutkář*, 1987, č. 4, s. 85

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SAL. *Československý Loutkář*, 1987, č. 5, s. 117

Hk. [Eva Hanžlíková]. II. Pražská přehlídka. *Československý Loutkář*, 1987, č. 8, s. 174 – 177

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1987, č. 9, s. 215

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1988, č. 2, s. 45

MALÍKOVÁ, Nina. Vyhraje to někdy Kašpárek? aneb amatérské být či nebýt?. *Československý Loutkář*, 1988, č. 7, s. 152 – 155

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1988, č. 9, s. 213

ŠIKTANCOVÁ, Jaroslava. Pražská přehlídka. *Československý Loutkář*, 1989, č. 7, s. 158 – 159

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1989, č. 8, s. 191

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1989, č. 10, s. 237

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1990, č. 4, s. 93

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1990, č. 5, s. 117

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1990, č. 6, s. 141

KERLICKÝ, Karel. Kvalita na úkor kvantity. *Československý Loutkář*, 1990, č. 8, s. 172 – 175

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1990, č. 9, s. 211

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1990, č. 10, s. 239

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1991, č. 5, s. 109

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1991, č. 7, s. 165

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1991, č. 9, s. 211

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1991, č. 10, s. 233

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1991, č. 11, s. 259

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SČDO - SAL. *Československý Loutkář*, 1992, č. 2, s. 45

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SAL SČDO. *Československý Loutkář*, 1992, č. 3, s. 69

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SAL SČDO. *Československý Loutkář*, 1992, č. 5, s. 117

HRAŠE, Jiří. 17. Festival pražských amatérských loutkářů. *Československý Loutkář*, 1992, č. 6, s. 139

SLUNEČKO, Petr. Koutek SAL SČDO. *Československý Loutkář*, 1992, č. 9, s. 213

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SAL SČDO. *Československý Loutkář*, 1992, č. 11, s. 259

Psl. [Petr Slunečko]. Koutek SAL SČDO. *Loutkář*, 1993, č. 2, s. 45

Jh. [Jiří Hraše]. Praha po osmnácté. *Loutkář*, 1993, č. 6, s. 131